

Bräcke: En Framåtblickande Investering i Människor och Framtidens Kommunalekonomi

Bräcke-modellen 2.0 – Ett Integrerat Senior- och Omsorgskvarter

Kära Beslutsfattare,

Vi står inför en kritisk korsväg i vår kommun. En åldrande befolkning med alltmer komplexa vårdbehov, inklusive en växande grupp yngre personer med demens, ställer nya och svåra krav på vår äldreomsorg. Samtidigt brottas vi med vikande invånarantal, sträma budgetar och nationell personalbrist – utmaningar som många kommuner fruktar kommer att leda till ohållbara kostnadsutvecklingar och kvalitetsbrister. Att det om 10–15 år förväntas finnas fler vårdplatser än behövande understryker ytterligare att vi inte bara behöver bygga mer, utan bygga bättre och attraktivare.

I Bräcke har vi nu en unik möjlighet att tänka nytt, att förvandla denna utmaning till en strategisk tillgång och ett nationellt nav för framtidens vård – en investering som betalar sig, både mänskligt och ekonomiskt. Bräcke, med sin småskalighet, korta beslutsvägar och starka lokala förankring, är den perfekta testbädden för innovation. Vår nuvarande situation, där vi måste bygga nytt för 80-110 äldreplatser, är inte en börda – det är en gyllene chans att bygga rätt från grunden och skapa en modell som är anpassad för småkommunens förutsättningar men skalbar för hela Sverige.

---

1. Bräckes Utgångsläge och Varför Vi Behöver Bräcke-modellen 2.0

Bräcke kommun befinner sig i en situation som är typisk för många mindre inlandskommuner, men i flera avseenden mer pressad än riksgenomsnittet:

- **Snabbt åldrande befolkning och utflyttning i arbetsför ålder:** Andelen äldre ökar samtidigt som yngre och personer i arbetsför ålder flyttar ut. En allt mindre grupp förvärvsarbetande ska bära kostnaderna för en växande grupp äldre med omfattande vård- och omsorgsbehov.
- **Hög andel multisjuka äldre och ökande demensproblematik:** Många äldre har komplexa vårdbehov. Andelen personer med demenssjukdom – inklusive yngre personer med kognitiv svikt – ökar, vilket ställer stora krav på kompetens, bemanning och ändamålsenliga miljöer.
- **Svår rekrytering och sårbara verksamheter:** Bräcke delar den nationella bristen på vårdpersonal och chefer, men med extra utmaningar kopplade till ett litet befolkningsunderlag och geografiskt läge. Varje sjukskrivning eller vakans får stor påverkan.
- **Begränsat skatteunderlag och hög kostnad per brukare:** Få invånare, stort geografiskt område och hög andel äldre gör att kostnaden per brukare blir hög samtidigt som skatteunderlaget är begränsat.
- **Omodern fastighetsstruktur och behov av nybyggnation:** Dagens lokaler är delvis ålderstigna och inte optimalt anpassade för modern demensvård, välfärdsteknik eller dagens arbetsmiljökrav. Behovet att bygga nytt är därför inte bara en fråga om fler rum, utan en nödvändig omställning av hela vårdmodellen.
- **Avstånd till specialistresurser och sjukhusvård:** Långa avstånd till större sjukhus gör det avgörande att så mycket som möjligt kan hanteras nära den äldre, med god

samverkan mellan kommun och region. Varje undvikbar sjukhusinläggning är både en belastning för individen och en stor kostnad för systemet.

Sammantaget innebär detta att Bräcke inte har råd att fortsätta med en traditionell, fragmenterad äldreomsorg. Vi behöver en samlad, genomtänkt modell där vård, miljö, digitalisering och kompetensutveckling hänger ihop, där resurser används smartare och där Bräcke kan bli en testbädd för lösningar som fungerar i små, sårbara kommuner.

I detta läge räcker det inte att "bygga ett nytt boende". Bräcke behöver en modell som samtidigt:

- Höjer kvalitet och trygghet för de mest vårdkrävande.
- Skapar en attraktiv livsmiljö för friska äldre som vill välja sitt sista boende.
- Stärker kommunens långsiktiga ekonomi genom bättre resursutnyttjande och nya intäktslogiker.
- Gör Bräcke till en praktisknära testbädd för lösningar som fungerar i små, sårbara kommuner.

Bräcke-modellen 2.0 bygger därför vidare på den ursprungliga idén (äldre/demens + förskola + forskning/teknik/design) men lägger till ett avgörande lager: **friska äldre ("sista boendet") med service och aktivitet**. Det skapar en livsloppslogik, stärker attraktiviteten, förbättrar beläggningssäkring och möjliggör ekonomisk bärighet.

---

2. Vår Vision: Bräcke-modellen 2.0 – Ett Integrerat Senior- och Omsorgskvarter

Vi föreslår att Bräcke tar ledningen och utvecklar en evidensbaserad och individfokuserad modell för äldre- och demensvård. Bräcke-modellen 2.0 är en sammanhållen anläggning som rymmer tre tydliga men sammankopplade delar, med gemensamma ytor och tjänster:

- **2.1 Dedikerad Demensvård: Specialiserat boende för svår demens/BPSD (hög omsorgsnivå)**
  - Små enheter, anpassad miljö och kompetens för komplex beteendematik.
  - Fokus på personcentrerad vård, meningsfull vardag, trygghet och minskad tvångs-/läkemedelsbelastning. Personal med den expertkunskap som idag saknas.
- **2.2 Särskilt boende/trygghetsnära omsorg (mellannivå)**
  - För äldre med ökande stödbehov men inte alltid BPSD-tyngd.
  - Flexibla insatser som kan skruvas upp över tid.
- **2.3 Seniorboende för friska äldre ("sista boendet") (låg nivå)**
  - Naturnära boende med valbara servicepaket för personer som inte vill bo ensamma, som vill ha gemenskap, aktivitet, trygghet och närhet till service/natur.
  - Stöd är frivilligt, paketerat och tydligt (måltider, städ, ledsagning, aktiviteter, trygghetslösningar).

Kärnan i denna modell är: **Man kan flytta in frisk och bo kvar i samma miljö när behoven förändras.** Detta stärker både individens trygghet och systemets effektivitet.

---

3. Det som gör modellen attraktiv (för människor) – “Bra vardag” som huvudprodukt

För att Bräcke ska lyckas ekonomiskt måste anläggningen bli så attraktiv att den efterfrågas även utanför “måste-placeringar”. Attraktiviteten byggs med ett vardagskoncept som är konkret och levererbart:

- **3.1 Seniorboendet (“sista boendet”) – Livskvalitet och trygghet utan institutionskänsla**
  - **Gemenskap som standard:** café/restaurang, bibliotek/läsrum, hobby/verkstad/ateljé, tränings- och rehabyta, odling.
  - **Aktiviteter med låg tröskel:** promenadgrupper, natur- och sjönära inslag, kultur, matlagning, digital hjälp.
  - **Trygghet diskret:** larm, sensorik där det passar, lättillgänglig rådgivning, vård/vårdinna/koordinator som skapar struktur i vardagen och fångar tidiga behov.
- **3.2 Demensdelen – Evidens, miljö och bemötande som minskar oro och höjer värdighet**
  - Miljöer för orienterbarhet, lugn och säkerhet (småskalighet, tydliga zoner, säkra gårdar, sinnesstöd).
  - Strukturerad BPSD-kompetens, meningsfulla aktiviteter, anhörigstöd, samverkan kommun–region.
- **3.3 Förskolan – Från “Fin Idé” till Robust System (Intergenerationellt Nav)**
  - Tanken att integrera en förskola med äldreboendet får sin fulla potential vid vår unika plats. Med närhet till ett levande samhälle och den lugnande skönheten vid en sjö, skapar vi ett "intergenerationellt nav" där den tänkta förskolan integreras naturligt med äldreboendet. Detta är en sällsynt och kraftfull attraktionsfaktor.
  - **Planerade mötesformat (inte ad hoc):** sång/musik, sagostund, odling, bakning, rörelse, skapande – korta, trygga, förutsägbara pass.
  - **Säker arkitektur och flöden:** separata barnmiljöer + definierade möteszoner.
  - **Pedagogik och omsorg samskapas:** barnperspektiv och demensperspektiv integreras i arbetssätt, schema och utbildning.
  - Resultatet blir en plats som stärker social stimulans, minskar ensamhet och skapar mening – på ett sätt som är genomförbart i vardagen.

---

4. Ekonomisk Logik – Varför 2.0 är Mer Realistisk än “Bara Boende”

Bräcke har begränsat utrymme för parallella lösningar och ineffektiv drift. Bräcke-modellen 2.0 ska därför byggas med en tydlig bärighet:

- **4.1 Intäkts- och beläggningssäkring**

- Seniorboendet genererar hyresintäkter och serviceintäkter (paketerade tjänster).
- Attraktivitet + olika vård- och boendenivåer ger stabilare beläggning över tid, även när behovsmixen förändras.
- Möjlighet att erbjuda specialiserade "premiumplatser" till boende från andra kommuner eller privat betalande kunder, som är villiga att betala för Bräckes unika modell och miljö.
- **Bräcke som Utbildnings- och Forskningscentrum:** Positioneringen som ett nationellt nav för forskning och utbildning inom äldre- och demensvård genererar intäkter genom utbildningsprogram och lockar forskningsanslag och samarbeten med näringslivet.
- **Attraktion av Kompetens och Invånare:** Ett innovativt och attraktivt boende med en unik arbetsmiljö lockar kvalificerad personal och deras familjer till kommunen, vilket stärker vårt skatteunderlag och vår vitalitet.
- **4.2 Kostnadsdämpning i systemet**
  - Förebyggande vardag (aktivitet, socialt, natur, tidig upptäckt) kan minska fall, isolering, akutbesök och sjukhusinläggningar.
  - Samlade funktioner (kök, logistik, teknik, kompetens) ger skalfördelar trots liten kommun.
  - Förebyggande vård och högre livskvalitet för de boende reducerar behovet av dyra akuta sjukvårdsinsatser.
- **4.3 Personal och kompetens som ekonomi**
  - En attraktiv, modern och forskningsanknuten arbetsmiljö minskar omsättning och rekryteringskostnader.
  - Tydliga kompetensspår (demensspecialisering, välfärdsteknik, intergenerationellt arbetssätt) stärker kvalitet och robusthet, vilket leder till lägre personalomsättning.
  - Smart teknik i vårdens tjänst (sensorövervakning, telemedicin, AI) förbättrar säkerheten, ökar de boendes självständighet och optimerar personalens arbete, vilket frigör resurser för direkt omvårdnad och aktiviteter.

---

5. Kunskapsinriktning 2.0 – Bräcke som Praktiknära Modellkommun

För att Bräcke-modellen 2.0 ska bli mer än ett nytt hus krävs en tydlig kunskapsinriktning. Ambitionen är att göra Bräcke till en praktiknära kunskaps- och utvecklingsmiljö för framtidens äldre- och demensvård i små kommuner, med tre sammanhållna spår som skärps till en sammanhållen utvecklingsmiljö, med tillägg av "livskvalitet/attraktivitet" som mätbar effekt:

1. **Vård/omsorg och demens:** Mål: Säker, personcentrerad och evidensbaserad omsorg som fungerar i Bräckes småskaliga verklighet. Fokus på personcentrerad demensvård, hantering av BPSD, meningsfull vardag, aktivitet och delaktighet för boende, samt strukturerad samverkan kommun–region kring komplexa vårdbehov.

2. **Miljö, design och intergenerationella möten:** Mål: Miljöer som aktivt stödjer kognition, orienterbarhet, trygghet och social samvaro – och där förskola och äldre kan mötas på ett genomtänkt sätt. Fokus på utformning av inomhus- och utomhusmiljöer för personer med demens, användning av natur som resurs, design av intergenerationella mötesplatser och samskapande (co-design) med alla intressenter.
3. **Digitalisering och välfärdsteknik:** Mål: Teknik som konkret förbättrar trygghet, livskvalitet, arbetsmiljö och ekonomi – och som är möjlig att använda i en liten kommun. Fokus på sensorer, digital tillsyn, trygghetslösningar, stöd för kommunikation mellan boende, anhöriga, kommun och region, samt datastöd för uppföljning och strukturerad implementering.

Tillägget i 2.0: Tydligt fokus på attraktivitet och "bra vardag" som mätbar effekt (livskvalitet, delaktighet, aktivitet, trygghet, personalens arbetsmiljö) kopplat till ekonomi.

5.1 En Samlad Göteborgskonstellation som Kunskapsnav För att undvika onödig komplexitet, revirkonflikter mellan lärosäten och höga administrativa kostnader är utgångspunkten att bygga en samlad kunskapsmiljö i Göteborg, med Chalmers och Göteborgs universitet som huvudpartners:

- **Chalmers:** Teknik, smarta byggnader, sensorer, AI, energi och logistik, robust drift i småskalighet.
- **Göteborgs universitet – HDK:** Design av miljöer och tjänster, samskapande med brukare, anhöriga, personal och barn, intergenerationella zoner och vardagsflöden.
- **Göteborgs universitet – Äldre/Demens (t.ex. AgeCap/vårdvetenskap/geriatrik):** Personcentrerad vård, demens, livskvalitet, etik och kommunal äldreomsorg.
- **Göteborgs universitet – Pedagogik/Läraryr utbildning:** Förskolepedagogik, barns perspektiv och intergenerationella arbetssätt, förskoleperspektiv, intergenerationella upplägg, barns lärmiljöer.

Vid behov av mer specialiserad kompetens kan Chalmers och Göteborgs universitet föreslå kompletterande forskare eller miljöer från andra lärosäten.

5.2 Bräcke som Praktisknära Forsknings- och Utbildningsmiljö Bräcke-modellen ska fungera som en levande testbädd, där nya arbetssätt, miljöer och tekniska lösningar kan prövas, följas upp och spridas. Förstudien utgår från att:

- Bräcke erbjuder verkliga verksamheter (inte labbmiljö) där implementering kan studeras i en småkommunal kontext.
- Kommunen är beredd att vara casekommun i praktisknära forsknings- och utvecklingsprojekt, medverka i gemensamma ansökningar om externa medel och avsätta en tydlig kontaktperson/funktion för samordning med akademien.
- Samarbetet utformas så att forskare får tillgång till relevant, etiskt hanterad data, möjlighet att publicera resultat och en långsiktig miljö där flera projekt kan byggas över tid.

Målet är att Bräcke, tillsammans med forskningsmiljöerna i Göteborg, ska utveckla, pröva och dokumentera en överförbar modell för äldre- och demensvård i små kommuner, där lärdomar kan komma både Bräcke, regionen och andra kommuner i Sverige till del.

---

6. Genomförandepprinciper – Så att detta blir driftbart (inte bara en vision)

Förstudien och nästa fas bör säkerställa:

- Tydlig målgrupps- och tjänstestruktur för seniorboendet (paket, prislogik, nivåer, bemanning).
- Driftsmodell och kompetensförsörjning: vilka roller behövs (t.ex. aktivitetskoordinator, demensspecialist, teknksamordnare).
- Arkitektur för flöden och zoner: separata men sammankopplade delar; naturstrategi som fungerar året runt.
- Implementeringsplan för teknik: utbildning, rutiner, support, uppföljningsmått.
- Uppföljningsramverk: kvalitet (omsorg), livskvalitet (vardag), arbetsmiljö, beläggning, sjukhusflöden, ekonomi.

---

7. Sammanfattning – Vad Bräcke-modellen 2.0 gör möjligt

Bräcke-modellen 2.0 är ett strategiskt skifte från "nödvändig nybyggnation" till ett integrerat koncept som:

- Säkrar högkvalitativ demens- och äldreomsorg i en småkommunal verklighet.
- Erbjuder friska äldre ett attraktivt "sista boende" som stärker beläggning och ekonomi.
- Använder natur, design, intergenerationella möten och teknik för att skapa bättre vardag.
- Positionerar Bräcke som nationell testbädd för skalbara lösningar i små, sårbara kommuner.
- Skapar Bräckes nationella ledarroll – en marknadsföringsmöjlighet.

Låt oss tillsammans ta tillvara denna unika möjlighet och bygga en framtid där både hjärta och plånbok går hand i hand för Bräckes bästa.